

2006

Özürölüler '06 Kongre, Sergi ve Sosyal Etkinlikleri

ÖZÜRLÜLER'06 ETKİNLİKLERİ

"Özürölüler '06 Kongre, Sergi ve Sosyal Etkinlikleri"ne ulusal ve uluslararası alanda uzman isimler katıldı. Türkiye'nin ve dünyanın çeşitli ülkelerinde sivil toplum kuruluşu temsilcileri, hukuk, ekonomi, teknoloji, mimari ve tıp alanlarında bilimsel çalışmalar yapan akademisyenler ve yerel yönetimler de kongrede yer aldı. Yapılan bilimsel toplantılarda Türkiye'nin konuyla ilgili şu andaki durumu ve eksiklikleri tartışıldı, ortak acil eylem planlarının oluşturulması gerekliliği ortaya çıktı.

Dr. Ozkan ARTUN
Özürölüler Vakfı

BÖLÜM - 1

Hasan Gemici*

SHÇEK'ten Sorumlu Devlet Eski Bakanı

TÜRKİYE'DE % 12, 29'UN SİYASAL VE TOPLUMSAL YAŞAMDAKİ YERİ

DİE'nin 2002 yılında başlattığı, geçtiğimiz yıllarda sonuçlandığı araştırmaya göre, nüfusumuzun % 12,29'u özürlü yine bu araştırma sonuçlarına göre, özürlü insanlarımızın % 36,3'ü okuma yazma bilmiyor. Genel olarak özürlü insanlarımız, üretimin dışında ve yaşamak için başkalarının yardım ve desteğine bağımlı durumdadır. Bu insanlarımızın % 52,45'inin sosyal güvenceleri yok; bu oran kırsal kesimde % 60,85'e çıkıyor. Sosyal yaşama katılmaları ise yok denecek kadar az. Parlamento'da biri görme, birisi de ortopedik özürlü 2 milletvekili bulunuyor. Belediye başkanları, belediye meclisi üyeleri ya da siyasi parti yöneticileri çok az sayıda özürlü vatandaşımızdan oluşmakta. Yani yönetim ve karar alma mekanizmalarında çok az özürlü vatandaşımız temsil edilmekte.

* SHÇEK'ten Sorumlu Devlet Eski Bakanı

Yine bu araştırma sonuçlarına göre, özürlü insanlarımızın % 34'ü doğuştan özürlüken, % 66'sı ise yaşamlarının bir aşamasında özürlü hale geliyor. Bu da sorunun, sadece özürülülerin değil bütün toplumun sorunu olduğunu gösteriyor. Her insan kendisi için, ailesi için, kendisini potansiyel özürlü aday olarak görmeli ve özürlü bireylere toplum olarak sahip çıkmalıdır.

Bu araştırmanın gösterdiği bir başka nokta da, yoksullukla özürülülüğün birbirini beslediğidir. Yoksulluk özürülülüğü arttırıp özürlü bireylerin yaşam kalitesini düşürüyor; özürülülük de yoksulluğu derinleştirip içinden çıkılması zor bir sorun haline getiriyor.

Bu sonuçlar gösteriyor ki, bizler, özürlü insanlarımıza, insanca yaşama olanağını yeterince sunamıyoruz.

Ülkemizde eğitim, sağlık, sosyal yardım, rehabilitasyon hizmetleri ve istihdam olanakları son derece kısıtlı. Kentlerimiz, kaldırımlarımız, yollarımız özürülülerin kullanımına uygun değil. Bu sebeple ikamet ettikleri konutlarına bile girip-çıkılmakta zorlanıyorlar. Sinemalara, tiyatrolara, alışveriş merkezlerine hatta kamu binalarına girmekte büyük güçlüklerle karşılaşılıyorlar.

Yaşamaları için büyük oranda başkalarının yardımına ve desteğine bağımlılar.

Neden böyle olmuş? Nüfusumuzun % 12,29'unu teşkil eden, aileleri ile birlikte nüfusumuzun yaklaşık üçte birini ilgilendiren bu sorun neden bu kadar ihmal edilmiş?

Bu ihmalin sebeplerine baktığımızda, en başta geleni, özürülülük sorununa geleneksel yaklaşımımızdır. Biz toplum olarak, özürülülüğü, özürlü bireyler ve aileleri için bir kader olarak görmekteyiz. Özürlü bireylerimizin fiziksel ihtiyaçlarını karşıladığımızda, onları çoğu zaman evde hatta bir odada sakladığımızda, giydirdiğimizde, yedirdiğimizde, içirdiğimizde, tuvalet ve kişisel bakım ihtiyaçlarını karşıladığımızda, onlara karşı görevlerimizi yerine getirdiğimizi düşünmekteyiz.

İkinci neden ise, devletimizin, özellikle 10 yıl öncesine kadar, özürülerin sorunlarına çok az kaynak ayırmış olması, adeta görmezden gelmesi ve sosyal politikaları içinde özürülere çok az yer vermesidir. Özürülere sürekli yardım ve destek vermek yerine, onların zihinsel ve fiziksel yetenekleri ölçüsünde eğitilmeleri, sosyal yaşama katılmaları, teknolojik yardımcı araç-gereçlerle desteklenmeleri, en önemlisi kendilerine yetecek şekilde eğitilmeleri, günün gereği bilgilerle donatılmaları gerekmektedir.

Bizde olduğu gibi dünya genelinde de özürülerle ilgili *geleneksel yaklaşım*; tıbbi yada bireysel yaklaşım denen yaklaşımdır. Bu anlayış “Bir insan sosyal hayata yeteri kadar katılmıyor veya katılamıyorsa; bu, özürü bireyin özründen kaynaklanmaktadır” şeklinde ifade ediliyordu. Özürü insanlar için, sağlıklı insanlardan ayrı imkânlar, ayrı yaşam alanları, ayrı eğitim ve sağlık olanakları gibi çözümler yaratmak gerekir diye düşünölmekteydi. Avrupa’da birçok yerde özürüler için ayrı okullar, ayrı köyler yapıldı. Hatta ölkemizde halen pek çok sivil toplum kuruluşu, özürülere yönelik turistik tesis yapılmasına çalışıyorlar. Fakat bu gibi çabalar bir taraftan özürülerin sosyal yaşama katılımlarını arttırmaya çalışılırken diğere taraftan da bu anlayış, özürülerin toplumdandan ayrılmasına, daha da yalnızlaşmasına sebep oluyor.

Geleneksel yaklaşım dünyada terk edilmiş durumda Türkiye’de ise yavaş yavaş terk ediliyor. Dünya genelinde özürülölükle ilgili çağdaş yaklaşım halen Avrupa Birliğı'nin de benimsediğı halk tabanlı özürülölük yaklaşımıdır. Buna göre, özürülölük meselesi; bir merhamet, bir şefkat, bir acıma konusu olarak ele alınmamaktadır. Özürülölük konusu, temelde bir insan hakkı olarak ele alınır. İnsan hakları bağlamında ele alınan özürülölük meselesinde, özürü bir insanın zihinsel, fiziksel ne kadar yeterli olursa toplumsal yaşama katılması, bu dünyanın olanaklarından güzelliklerinden olabildiğince yararlanması onun en tabi insan hakkıdır. Bunu bir örnekle açıklamaya çalıştığımızda; Bir insan eğer toplumsal yaşama yeterince katılamıyorsa bu sorunun, toplumu oluşturan insanların ön

yargılı tutum ve davranışlarından kaynaklanan bir sorun olduğu düşünülmektedir. Bir insan sinemaya gidemiyorsa, bir binaya giremiyorsa; geleneksel yaklaşım bu sorunu, o insanın özrüne bağlarken yeni yaklaşım; binanın, sinemanın ve benzeri yerlerin o insana uygun tasarlanmadığı için binaya giremiyor diye bakar.

Mesela işitme özürlü bir insan, bir toplantıya katılamıyorsa bu o insanın özrü değil, toplantıyı düzenleyenlerin özrüdür. İşitme özürlü insanlarımızın bu ihtiyacı düşünüldüğünde bir tercüman aracılığıyla bu sorun kolaylıkla çözülebilir. Yine görme özürlü bir insan kitap okuyamıyorsa, bu, onun görememesinden değil, ona uygun formatta kitap basılmamasından kaynaklanmaktadır. Avrupa Birliği'nin özürülülükle ilgili temel politikası budur ve üyelik sürecindeki ülkeleri de bu anlayış doğrultusunda özellikle kentlerdeki fiziksel engelleri kaldırması, özürülülerin kullanımına uygun hale getirmesi için yönlendirmektedir. Bunun için AB, aday ülkelere belli takvimler belirlemiştir.

Avrupa Birliği'nin özürülülükle ilgili temel sloganı “*özürülüler için özürülüler olmadan hiçbir şey*”. Yani devlet olarak, toplum olarak özürülülerle ilgili bir düzenleme yapılacaksa, örneğin yasal bir düzenleme, bir okul, bir sağlık tesisi mutlaka özürülülerin karar süreçlerinde ve karar mekanizmalarında mutlaka yer almaları gerekir. Bu Avrupa Birliği'nin önemli kararlarından bir tanesidir.

Son on yılda ülkemizde özürülülerle ilgili önemli gelişmeler olmuştur. Bunu bakan olarak göreve geldiğimde Sayın Faruk Öztimur' un bir davetine icabet ederek görmüştüm. Sayın Öztimur beni Almanya'dan gelen tekerlekli sandalyeli bir dans grubunun gösterisine davet etmişti. Gösteriye giderken, tekerlekli sandalyeli insanların nasıl dans edebileceğini zihnimde canlandıramamıştım. Orada müthiş bir dans gösterisi izledim Almanya'dan gelen ekibin başındaki bir özürülüyle konuştum. Bana üzülmemem gerektiğini Almanya'nın 1970'lerde şuan ki Türkiye'nin durumunu yaşadığını, Türkiye'nin de çok kısa bir süre sonra Almanya'nın kat etmiş aşamayı yakalayacağını hatta geçeceğini söyledi. Ben geçtiğimiz 10 yıla baktığımda bu anlamda, gerçekten Türkiye'nin bir aşama

kaydettiğini, hem yasal anlamda, hem de özürliülerin kavuştuğu olanaklar anlamında rahatlıkla söyleyebiliyorum. Ama bu dönemdeki en önemli kazanım toplumumuzda farkındalığın ve duyarlılığın artmış olmasıdır.

Sizlerle bir iki konuyu paylaşmak istiyorum. Bunlardan birincisi 99.000 insan üzerinde yapılan araştırmanın sonucu “Ülkemizdeki insanların %12,29 u özürliüdür”. Elbette bu verilere sahip olmak Türkiye için önemlidir ama yeterli görmemek gerekir. Türkiye'nin artık hem devlet olarak hem de yerel yönetimler olarak özürliülerle ilgili daha net daha kesin bilgilerden oluşan bir veri tabanı oluşturması gerekir. Örneğin, bir belediye başkanı ya da vali kendi ilinde, ilçesinde hizmet vereceği insanların özürliü oranlarıyla ilgili bilgiye ayrıntılı olarak ulaşabilmelidir. Örneğin görme özürliülerinin sayısı ile ilgili elinde net bir veri olursa onların sorunlarına hızlı ve kalıcı çözüm bulabilme olanağı da artar. O şehirde 500 tane görme özürliü varsa, onların hangi semtte, hangi mahallede, sokakta, apartmanda, dairede oturduğunu bilmesi gerekir. Böylelikle uygun hizmet politikaları belirleyip hizmetlerini götürebilir ve hizmetler doğru planlanabilir.

Türkiye'de 500 bin civarında görme özürliü insanımız var ve bunun 120–130 bini hiç görmeyen insanlardan oluşuyor. 40–50 bini okul çağındaki çocuklardan oluşuyor ve bu çocukların eğitim alabilecekleri 11–12 tane okul var. Bu okulların kapasiteleri 12–13 bin civarında. Bir tarafta 50 bin okul çağında çocuk var, diğer tarafta 12–13 bin civarında okul kapasitesi var. Üstelik de bu okullar %50 kapasiteyle çalışmaktadır. Bunun nedeni de bu okulların özürliü çocukların yaşadıkları yerlere çok uzak olmasından kaynaklanmaktadır. Bir taraftan okullar boşken, bir taraftan da bu kadar görme özürliü çocuk eğitim alamamaktadır. Planlamanın ne kadar önemli olduğu burada daha iyi anlaşılıyor sanırım.

Diğer bir konu da toplumumuzda duyarlılık ve farkındalık artıyor, sivil toplum kuruluşlarımız gerçekten büyük çabalar içerisinde. Bu durum özürliü

çocuğu olan ailelerin çocuklarını daha çok eğitim almaya, eğitim kurumlarına gitmeye sevk ediyor. 1997 yılında özel eğitim kurumlarından özörlü çocuklarına özel eğitim aldırarak olan ailelere Sosyal Sigortalar Kurumu eğitim yardımı yapılmaya başladı. O zamandan itibaren Türkiye'deki özel eğitim kurumları sayılarında ve bu kurumlardaki özörlü öğrenci sayılarında çok müthiş artışlar oldu. 20–25 bin çocuk özel eğitim görebiliyorken bugün bu kurumlarda özel eğitim alan çocuk sayısı yaklaşık 70–80 bin civarında.

2005'de çıkan bir yasa ile sosyal güvencesi olanlarla birlikte olmayan ailelerin çocuklarına da özel eğitim ücretleri ödenmeye başlandı. Bu yasa özörlü çocukların daha fazla eğitim almasını, daha fazla özel eğitim kurumunun açılmasını ve daha fazla hayırsever insanımızın özel eğitim okulu yaptırmasını sağlayacaktır. Ama burada gözden kaçırılmış bir nokta var; o da maalesef Türkiye'de özel eğitim uzmanı sayısı son derece yetersizdir. Devletin bir an önce bu soruna el atarak, üniversitelerle iş birliği halinde bu sorunu çözmeye çalışması gerekmektedir.

ÖZÜRLÜLER VE EKONOMİK HAYAT

Halim Mete*

2 5 sene kadar önceydi, Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı Başkanı Sayın Prof. Dr. Muhsin Özcan'ı bir vesileyle Acıbadem'deki Türk Spastik Derneği'nde ziyarete gittim. İçeride bir toplantıda dediler. İçeri girdik. Kürsüde 20 yaşlarında spastik bir gencimiz konuşuyordu ve o konuşurken orada bulunan hocalar, eğitimciler ona sorular soruyorlardı. Ben oradaki eğitimcilerin dışındaydım. Ondan hayatının nasıl geçtiği? ailesinin nasıl geçindiği? babasının işleri vs. soruyorlardı. Delikanlı da cevaplar veriyordu. Delikanlının söylediklerinden bir tanesi aklımda kaldı; *"Kızıltoprak' da bir sinemaya gittim"* dedi. *"Sinemaya çıkmak için merdivenlerden birisi kolumdan tutsa da çıksam diye kolumu uzatıyordum. Bir tanesi kolumu tutmak yerine elime para tutuşturdu. Ben de o kişiye bize yardım ederseniz kolumuza girerek yardım edin, biz para istemiyoruz dedim."* diye anlattı. Bu duruma çok duygulanmıştım. Söz istedim dedim ki; *"Hocam, buraya girdiğim zaman spastikten bahsediyorsunuz, benim çocukluğumda lisenin iyi derecesinde, bizden çok büyük spastik bir öğrenci abi vardı. Biz onun adını bile bilmezdik spastik olarak bilirdik, ona bütün köy, "aykırı" diye hitap ederdi. Anadolu spastiği plastikle karıştırıyor, insanlara ilgi çekici gelmiyor. Acaba bu spastik kelimesini insanlara daha özendirici hale getiremez miyiz?"* dedim. Ve o günden sonra önce Türk Spastik Derneği'nin üyesi ardından da Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı'nın kurucu üyesi oldum. Uzun zaman da hocamla beraber vakfın başkan vekilliğini sürdürdüm, halen de bir üyesi olmaktan gurur duyuyorum. Ölünceye kadar da özürlü kardeşlerime, gençlerimize, çocuklarımıza hizmet etmeye devam edeceğim.

* Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkan Yardımcısı

Özürli insanlarımız da herkes gibi eşit olanaklara ve haklara sahip olmak istemektedirler. Bu onların en doğal vatandaşlık hakkıdır. İş sahibi olmak, başarı göstermek ve bu sayede onurlu bir yaşam sürmek tüm insanların olduğu gibi özürliülerin de hedefidir. Özürliüler topluma kazandırmanın, kimseye muhtaç olmadan, bağımsız yaşayabilmelerini sağlamanın en önemli yolu onları istihdam etmektir ve çalıştırmaktır.

Günümüzde modern devletler için özürliülere istihdam sağlama konusu, bir sorun değil, sosyal bir devletin normal bir görevi olarak kabul edilmelidir. Birey de toplumda bu şekilde davranmalıdır. Elbette özürliülerin istihdamı konusunda her ülkede aynı oranda başarılı bir uygulamanın olduğunu söylemek güçtür. Ülkemizde de belli sayıda işçi çalıştıran işverenlerin kanunen zorunlu olan belirlenmiş oranlarda özürliü çalışanlar istihdam etmesi öngörülmektedir. Ancak gerek kamu, gerekse özel sektör için yasalarla getirilen kotalarda istenilen başarıya maalesef ulaşamamıştır. Bu noktada özürliülerin mesleki eğitimden gerektiği ölçüde yararlanamamalarının önemli bir sebep olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca 50'den fazla işçi çalıştıran işyerleri genelde büyük şehirlerde ve belli merkezlerde toplanmıştır. Buna karşılık kırsal bölgelerde ve daha gelişmiş şehirlerde büyük işyerlerine rastlamak pek mümkün değildir. Dolayısıyla bu bölgelerde yaşayan özürliülerin iş bulma şansları azalmaktadır.

Diğer taraftan mevcut yasal düzenlemelerin tek tarafı olarak ele alınması ve ağırlıklı olarak kümesel sisteme dayanması işverenlerin bu kişileri istihdam etme konusunda olumsuz tutumlar geliştirmeleri şeklinde bir sorun ortaya çıkarmaktadır. Özetle ülkemizde özürliüler istihdam etmede, korunmalarında en genel politikalarla, hukuki ve kurumsal düzenlemeler yeterli ölçüde planlanmamıştır.

Özürliüler yeteneklerini değerlendirebilecek bir iş ve meslek için yetiştirilmelidir. Mesleki eğitim yoluyla girişimci yetenekleri geliştirilmeli ve bu sayede iş sahibi olmaları sağlanmalıdır.

Çağdaş demokrasi anlayışına göre; çağdaş toplumlarda insanların fakir, cahil, özürlü, genç, yaşlı, kadın ya da erkek olmaları onların haklarını kullanmalarını engellememelidir. Bu devirde bedensel ve zihinsel özürleri olanların sorumluluğu, sadece ailelerinin değil aynı zamanda toplumun ve ülke yönetiminin sorumluluğudur.

Çalışmak, topluma yararlı olmak arzusu taşıyan birey için mutluluk bedelidir. Başarılı olacağı bir işte çalışmak insanı mutlu kılan olaylardan bir tanesidir. Bu istek sadece gelir elde etmek amacıyla önem taşımamaktadır. Aynı zamanda kendine güven ve saygı duygusu ile topluma olan bağlılık duygusunu da geliştirmektedir. Özellikle toplumla olan bağlarının güçlenmesi için bir işte çalışmak, özürler için çok önemlidir.

Ülkemizde üniversite sınavını kazanıp daha sonra da çalışma yaşamına katılan özürü sayısı maalesef çok azdır. Bunda en önemli faktör özürülerin yeterli eğitim alamamalarıdır. Bir diğer önemli etken de şehirlerin, özürülerin kolaylıkla kullanabilecekleri şekilde düzenlenmemiş olmasıdır. Özürüler için göstermelik birkaç otobüs almak, onlar için bir iki parkı düzenlemek, birkaç binanın girişini düzenlemek yetmez. Tümüyle bir kenti onların kullanabileceği hale getirmek gerekir. Giderek bu konuda eskiye nazaran duyarlılık daha da artmaktadır ve giderek daha iyi hale gelecektir.

Sonuç olarak; özürülerin de herkes gibi çalışma yaşamında yer almaları bir hak ve çağdaş, demokratik toplumların yerine getirmesi gereken bir ivediliktir. Konuyla ilişkili gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar da incelenerek, ülkemiz için en uygun politikalar ve stratejiler oluşturulmaya çalışılmalıdır.

Özürüler Vakfı'nın "Birlikte Yaşamak İçin Küresel ve Yerel Çözümler" şeklinde fevkalade güzel bir başlangıç yapmış olduğu bu bildirinin, bu yolda atılmış önemli bir adım olarak görüyorum.

Türk İş Dünyası olarak, özürli vatandaşlarımızın ekonomik hayata kazandırılmasına her zaman destek verdik, vermeye de devam edeceğiz. Özürli kardeşlerimizle birlikte yaşamak için, bu kardeşlerimizin herkesle yaşamasını sağlamak için yapılan çalışmalarını desteklemeye devam edeceğiz.

ÖZÜRLÜLER VE KENTLER

Oğuz Haksever*

Özürlüler ve Kentler; bu konudaki yaygın şikâyet ya da sorun belli. Yetkililer ve özürlüler biraz kenarından köşesinden sorunun farkına varmışlar. Bu konuda çok açık ne söylendi? Çok doğru bir yaklaşım; “özürlüler her yeri istiyoruz arkadaş” diyor. Bu hoş gerçekten sağlıklı bir yaklaşım ve bunun üzerinde dururlarsa bu fikri, bu anlayışı, bu yeni duruşu geliştirirlerse seviniriz.

Çok yaygın söylenen bir konudur 8,5 milyon özürlü var Türkiye’de ve bu büyük rakam aslında nüfusun % 10’undan fazla ve bu rakam söylendiği zaman, gerçek mi bilmiyoruz. Çünkü neden? Beraber yaşamıyoruz, görmüyoruz genellikle dört duvarın arkasında kalıyor bu insanlar. Bir kısır döngü söz konusu. Yaşadığımız yerler bu insanlar için uygun değil dolayısıyla onları aramızda görmüyoruz görmeyince de bir anlayışsızlık bir duyarsızlık oluşuyor, kendi kendine bir kısır döngü. Aslında gerçekten öyle bunu da dile getirelim. Bu önemli, şöyle bir kavram belki daha doğru olacak; sadece özürlüler için uygun yerler yapmaktan ziyade sağlıklı insanların da özürlülerle bir arada bulunabileceği uygun yerler yapma anlayışını geliştirirsek belki daha iyi olacak. Belki o zaman özürlüler de kendiliğinden gelecektir oraya.

Türkiye’de gerçekten bir yanlış anlayış var. Sanki yaya veya kent içersinde herhangi bir aracı olmadan dolaşmayı engelleyecek bir yapılaşma anlayışımız var gibi geliyor bana. Yaya hakları diye bir belge var. Bu belgede, çok enteresan, bir zamanlar bağışlar yaptığımız alt ve üst geçitlerin meğerse yaya haklarına aykırı olduğunu öğrendim. Evet, biraz düşününce bu çok doğru, yani yanlış bir

* NTV, Program Yapımcısı ve Sunucusu

uygulama ama biz bunu yapıyoruz. Bunun dışında; kentlerimizi özürülülerin daha rahat dolaşabileceği aramıza katılabileceği veya kentlerin arasına katılabileceği, insanların arasına katılabileceği hale getirme konusunda, neyse ki bir kaç on yıl sonra da olsa öğrendik. Ancak onu da yani biraz abarttık gibi geliyor bana, çünkü doğru dürüst onu da yapmıyoruz. Biraz da tuvaletler... Onun da ötesinde ne yapıldığını pek bilmiyoruz.

Bizzat bunu ben yaşıyorum, altyapı konusunda gerçekten, kentlerde mobilyalar ve ona benzer uygulamalar konusunda ciddi bir duyarsızlık var. Uyduruk yapılıyor, bizzat ben kendim yaşadım, annem parke taşındaki bir çukura takılıp kalça kemiğini kırdı Allah'tan annem yürüyebiliyor, sağlıklı, fakat bu da enteresan bir şey, orada da bir duyarsızlık var. Sonuç olarak, bilmiyorum, oturup birisi hesapladı mı ama ben kentlerdeki özürlü ya da özürsüz yapılaşma yüzünden özürülülerin sayılarının ne kadar arttığını gerçekten de merak ediyorum. Birde böyle bir şey var, bırakın uygun olmasını kentler özürlü yaratıyor gibi bir his var içimde. Bunu da merak ediyorum.

KENTLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK ÇÖZÜMLER

Yılmaz Büyükerşen*

1 975'ten beri Türkiye'de engelliler konusunda, özürllüer konusunda çalışma yapan bir akademisyen olarak, belediye başkanı olarak bu konuda öyle zannediyorum ki tecrübem var. 1975'te bu işe, bu konuların üzerine eğildim. Branşım bu konularla ilgili olmamakla beraber topluma karşı sosyal bir borç olarak addettiğim ve buradan hareket ettiğim için söyleyeyim; bakın şimdi özürllüer için bir kavram yoktur. Yani Türkçe olarak sözlükteki yeri sözcük olarak durumu ifade etmiyor. Aslında özürllüer diye bir şey yok çünkü Tanrı'nın yarattığı bütün insanlarda gördüğümüz olaylara verdiğimiz deyimler vardır. Biz hepimiz özürllüyüz, benim deyimimle de engelliyiz. Sözelimi bende bir engelliyim bir gözlüğüm var bu olmadan okuyamıyorum, yazamıyorum, göremiyorum. Herkesin bir engeli var. Sapasağlam gördüğümüz hatta sportif yapıya sahip, spor yapanları gördüğümüz zamanda onların içerisinde bile engelliler olabilir. Düşünce engeli olabilir, kültür engeli olabilir, akli engelliler olabilir, duyu engellileri olabilir. Yani bence engelsiz bir insan yoktur. Ama bir kısmındaki barizdir. Ancak bütün bu kusurlarımız, kimimizin yaratılıştan gelen, kimimizin sonradan hastalıkla gelen, kimimizin kaza sonucunda meydana gelen kusurlarımızdır. Bir takım kısıtlılıklardan dolayı hareket edebilmek, düşünebilmek, uygulayabilmek zorlaşmakta veya ortadan kalkmaktadır. Bu kısıtlılıklarından nedeniyle rahatça hareket edemeyişimiz, rahatça yaşayamayışımız söz konusudur.

Niçin engelliler sözcüğünü ileriye attım? Engel aşılabilir, fizik olarak. Herhangi bir nedenle bir engeliniz varsa, o engeli yapılan bir tedaviyle, ya ilaç

* Prof. Dr. Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı

yöntemiyle, ya yardımcı araç gereçlerle, ya da eğitimle aşabilirsiniz. İnsanların performansını, sporcuları, özellikle atletleri düşünün. Engelli koşular var, o engeli aşmak zorundadırlar. O engeli aşmak için de çabalarlar, çalışırlar. Hatta biliyorsunuz sporun muhtelif dallarında doping yaparlar. Sırf önlerine çıkabilecek rakibin gücünü aşabilecek, o engeli aşabilecek performansı gösterebilmek için. Dolayısıyla hepimiz özürlüüz. Bunun gibi kelimeleri bir tarafa bırakalım hepimiz engelli sözcüğünü kullanalım.

Batıda bunların hepsine “God of Gift” derler, yani Tanrı’nın hediye ettiği insanlardır. Kendini sağlıklı zannedenlerin, en azından haline şükredebileceği, ama “onlara hediye ettiği insanlar olarak, o hediyenin değerini kıymetini bilmeleri gereken insanlar” olma anlamını, o sözcüğün içersinde ifade etmeye çalışırlar.

1975 senesinde Eskişehir’de ilk defa akademi başkanırken engellilere ilişkin girişimleri yaptım. Onlar için okullar kuran Eskişehir Anadolu Üniversitesi’ne bağlı okullar kuran, merkezler kuran en önemlisi çocuk yaştaki engellileri eğitecek, onları topluma kazandıracak, onlara engellerini aşabilme ve bizler arasında rahatça yaşamlarını sürdürebilme, üretici olabilme imkânı kazandıracak okulları kurarken de uzman yetiştirebilmenin ne kadar önemli olduğunu görerek, o müesseseleri açan birisiyim.

Bugün de belediye başkanı olarak, engellilerle ilgili hizmetlerin neler olması lazım geldiğine kafa yoran bir belediye başkanıyım. Şehirde yaşayan insanların arasında engellilerin hedefleri açısından ne gibi konuları ele alınabilir, ne gibi sorunlar çözülebilir onlara kısaca değinmek istiyorum.

Engelliler için evvela şehir içinde, diğer insanlar için olduğu gibi bir ulaşım sorunu var. Kentte yaşayan insanların ulaşım ihtiyaçları vardır. Bu ulaşım yürüyerek olabilir, bu ulaşım daha uzak mesafelere gidebilmek için taşıtlardan yararlanma ihtiyacı olabilir. Şimdi, sözüm ona, belediyelerimiz engelliler için iniş ya da yoldan kaldırımlara çıkış için rampalar yapmaktadır. Hiç bir tanesi nizami

değildir, feri değildir, tekerlekli araba kullanan bir ortopedik engellinin o rampadan çıkabilmesi ya da güvenlik içerisinde inebilmesi mümkün değildir. Genellikle cadde ve sokaklarda bir kaldırımdan bir kaldırıma karşılıklı geçişler için yapılan bu kentsel işçiliğin bilgisizce yapıldığı, “işte yaptık” demek için yapıldığını belirtmeliyim. Yine bir konu var; “Yaya Hakkı” meselesi. Aslında kentlerde yollar, gerek kaldırımlarıyla, gerek araçların gittiği cadde ve sokaklar itibariyle insanlar içindir, yayalar içindir, yayaların hakkıdır. Aslında taşıtların gitmesine engel olamayacağımıza göre, o yollarda o zaman onların hakkıyla taşıtları kullananların hakkıyla yayaların hakkını çok iyi bir şekilde belirlememiz ve bununla ilgili kuralları getirmemiz lazım. Kuralları getirmekle de bu iş bitmiyor Türkiye’de engelliler için olduğu gibi bir de o kurallara uymak son derece önemlidir.

Biz ne yaptık Eskişehir’de? Görüyorsunuz, rampalardan inerken tekerlekli sandalyeliler, yalnızca engelliler için değil aynı zamanda yaşlılar da bir engeli yoktur, yürüyebilir ama çok çabuk yorulmaktadır. Arabayla yakında bulunan yerlere gitmek durumundadırlar, ya da yaşlıların pazar arabasıyla bir kaldırımdan bir diğerine geçmek ihtiyacındadır, ya da bir yeni anne bebek arabasını bir taraftan bir tarafa geçirmek durumundadır. Zaten biz de, belediyeler de maalesef belediyelerin kaldırım mühendisleri olmadığı için, ben buna çok önem veriyorum. Eskiden iş bulamayanlara boş gezenlere kaldırım mühendisi derlerdi, bugün Türkiye’de belediyelerin tamamı kaldırım mühendisi ihtiyacı duymaktadırlar.

Nedir kaldırım mühendisi? Şehir içinde yolların, caddelerin nasıl ve ne kadar yüksekte olması gerektiğine karar veren ve onu uygulayan o bilgiye sahip insanlardır. Bir de ünlü bir deyim var; bir kentin uygar kent olup olmadığını, şehircilik açısından, şehir hizmetleri açısından uygar kent olup olmadığını göstergesi kaldırım taşlarının yüksekliğidir. Aynı zamanda o kentteki yaşamın belediye hizmetlerinin uygarlık düzeyini göstermesi açısından “uygarlığın derecesiyle kaldırımların yüksekliği ters orantılıdır” derler. Bizde çok yüksek kaldırımlar yapılır. Hâlbuki çok yüksek olmaması gerekir. Belediye neden yüksek

yapar kaldırımları? Alçak yapılırsa, park yeri sıkıntısı olduğu için arabaların çoğu kaldırıma çıkabilirler, insanlar buralara arabalarını park ederler. Ama iş onunla bitmemektedir. Kaldırımların yüksek olmasından dolayı görmeyenler bu şekilde kendilerini sakatlayabilirler. Arabalar için tamam, ama görme engelliler için ne olacak? Görme engelliler için de o rampaya gelmeden önce bombeli ayrı özel yapılmış taşların bir dizi döşenmesi lazım ki görmeyen bir engelli oraya geldiğinde ayakların altındaki kabartıları hissedip tam bir kavşak noktasında olduğunu ve oradan aşağıya bir rampanın başladığını, ondan sonra da trafiğin olduğu bir yola geldiğini önceden fark edebilsin. Sadece cadde ve sokaklarda tek sorunumuz bu mu? Hayır. Engellilerimiz toplu taşımacılıktan da yararlanma durumundadır.

Eskişehir’de nasıl halk otobüsleri varsa engelliler için de asansörlü özel arabalar var onları taşıyan. Bunlardan kimler yararlanır? Tekerlekli sandalyedeki hemşerilerimiz yararlanır, spastik çocukları olan veyahut aile fertleri olanlar yararlanır, görmeyenler yararlanır, bir ölçüde işitme engelliler yararlanırlar. Asansör iner engelliye arabanın içerisine alır ve gidecekleri yere kadar giderler. Otobüsün şoförlerinin özelliği, aynı zamanda engellilere karşı son derece yardımcı duygularla dolu olan kişilerdir. Bunun dışında toplu taşımacılığın diğer araçları varsa mesela raylı sistem varsa. Eskişehir’e tramvayı getirirken alçak zeminli tramvay modeli özellikle seçildi. O tramvaya tekerlekli sandalyedeki hemşerilerimiz kendileri hiç kimsenin yardımı olmadan binebilmekte kendileri hiç kimsenin yardımı olmadan çıkabilmektedirler. Tramvayın özel sipariş olan açma-kapama kısımları ise kapılarında ve içeridedir. Kapılarında olanları dışarıda beklerken, tramvay duraktayken, kendisi dışarıdaki düğmeye basarak tramvayın kapılarını açıp içeriye girebilir. İçerideyken de düğmeye basıp kapının açılmasını sağlayabilir. Hangi durakta inebileceğini yine onlara ayrılan tramvaydaki yerde bulunan düğmelere basarak haber verebilir ve tekerlekli sandalyesiyle kendisinin rahatça seyahat edebileceği bir mekân hazırlanmıştır. Tramvayın ani duruşlarına karşıda her türlü sarkmaya karşı tedbirleri alınmıştır.

Sırf bu tramvay modelini seçebilmek için projeyi değiştirdiğimizi bu nedenle uzunca bir süre soruşturmaya maruz kaldığımızı ifade etmeliyim. Neden alçak zeminli tramvay seçtiğimizi anlatabilmek altı ay sürdü yargı organlarına. Allahtan ki yargıçlar vardı, yargıçlar bizi uçanmaktan alı koydu ve doğru yaptığımızı mahkeme kararı olarak tescil etti.

Bir de yine yollarda sinyalizasyonlar var biliyorsunuz; yeşil, kırmızı, sarı yanan ışıklar. Yayalara geç, taşıtlara dur, taşıtlara geç, yayalara dur diyen, bunları da sesli sinyalizasyonlarla değiştirdik. Sesle geçilebilecek yayaların geçmesi gerektiğini işaret eden özellikle görmeyenlere hitap eden bir sinyalizasyon sistemi.

Türkiye’de AB ile beraber, tabi insanların durumları da biraz iyileşince, çok hayvan satan mağazalar açıldı. Çeşit çeşit köpekler, kediler vs. Bu hayvanlar satılıyor bunlara paralel olarak hayvan hastaneleri kuruldu. Bunlara paralel olarak eğitim merkezleri, özellikle köpek eğitim merkezleri kuruldu. Bakın görmeyenler için pekâlâ eğitilmiş köpekler onlara kılavuzluk yapmaktadır. Eğer bu devlet sosyal bir devlet ise, eğer bu memlekette belediyenin bulunduğu kentlerde köpek eğitim merkezleri varsa, onlar belediyelerden ruhsat almak zorunda iseler, mutlak surette belediyeler, görmeyenler için kılavuzluk yapacak köpek eğitmeyi de şart koşmalıdırlar.

Bunun dışında sosyal yapılar; örneğin Eskişehir’de başta Valiliğin merdivenleri var. Hiç kimse o merdivenlerden çıkmadan dışarıdan vilayete giremez. Vilayetin içerisinde de katlar var, merdivenler var. İlk örnek belediye olarak biz olacağız, sonra vilayet olarak siz olacaksınız dedik Vali Bey’e. Dışardan asansör yaptırıldılar yani binanın dışında bir asansör var. Çok basit asansörler bunlar. Akıl filan gerektirmeyen tekerlekli sandalyeyle veyahut yürüyerek veyahut koltuk değnekleri olup da o merdivenden çıkmakta zorlanan engellilerimiz için. Korkuluk var, geliyor biniyor yerin altından işte bir hidroliği var, yükseltiyor ve basamakların bittiği giriş kademesini belirliyorsunuz. Büyükşehir

belediyesinde de merdivenlerin yanında elektrikle hareket eden, engellinin bile kendisi düğmeye bastığında platform geliyor kapakları açılıyor kol kalkıyor içine tekerlekli sandalye biniyor içerdeki de düğmeye basıyor ve yukarıya çıkıyor. Merdiven asansörleri var merdivenin kenarına monte edilmiş. Pahalı bir aparat değil.

Yine aynı şekilde sinemalar var tiyatrolar var bunlar kâh kamunun hizmet için kurduğu müesseselerdir kâh özel sektörün kurduğu müesseselerdir. İmar yönetmeliğinde sinema tiyatro gibi özel yada kamunun yapacağı, örneğin kültür müdürlüğünün, valiliğin, belediye olarak ayırda bir yapı yapıyorsak kamuya açık hizmet için kültür ve sanat için kongre konferans için bir salon yapıyorsak mutlak suretle engelliler için asansör yapmaktayız. Birkaç katsa engellilerin de içerisine rahatlıkla girebileceği büyüklükte belli bir ölçü ve standartta asansör yapma mecburiyetini getirdik. İkincisi engelliler için mutlaka tuvalet olacak. Bunlar yapılmadıkça bunlara ruhsat verilmiyor.

Gelelim umuma açık engellilerinde yararlanacağı hastane vs. her neyse, ruhsat alabilmek için mutlaka engelliler için bir tuvalet, mutlaka bir lavabo şarttır. Eğer binanın yapısı itibariyle bir taneden fazla bayan tuvaleti yapacak mekâna sahip değilseniz, önemli yapılar olması nedeniyle en az onların her birinin de bir engellinin tekerlekli sandalyeyle içerde rahatça girip ihtiyacını giderip onun sandalyesinde otururken ellerini yıkayabilecek yükseklikte lavaboyu yapmak mecburiyetini getirdik. Bunu yapmadığı takdirde ruhsat verilmemesi yönünde bir kural getirildi.

TOKİ ev yaparak ülkeye, topluma hizmet etmektedir, bir sosyal hizmet, bir şehircilik hizmeti yapmaktadır. Muhakkak suretle siyasilere başvurunuz, basın toplantıları yapınız, baskılar kurunuz. TOKİ'nin yeni yapılan konutlarında engellilerle ilgili düzenlemeler yapmasını isteyiniz.

Gelelim engellilerin iletişim ihtiyacına. Sırf batı televizyonlarına özenerek televizyona çıkan siyasetçilerimiz yanlarında bir de işitme engelliler için tercüman bulundurmaktadırlar. Batı'da bu iş profesyonelce ve amacına uygun olarak yapılmaktadır. Daha televizyonlar bu kadar yaygınlaşmadan geliştirmiş oldukları bir işaret dilleri vardır. Bizim ise henüz Türkçemizin bir işaret dili oluşturulmamıştır. Yani Türkçe alfabemizi ifade edecek bir işaret dilimiz yoktur. Ancak engelliler kendi aralarında geliştirdikleri bir dili kullanabilmektedir. Televizyonlarımız da zaman zaman bu tercümanlardan çıkarmaktadırlar. Çünkü artık günümüzde, işitme engelliler için "oral metod" dilen bir iletişim yöntemi vardır ve dudak okumaya dayanır.

İşitmeyle ilgili artık günümüz teknolojisini çok geliştirmiştir. Kulağa biyonik kulaklar veya özel elektrotlar takılmaktadır. Dolayısıyla artık eğitim, işitme engelliler için sorun olmaktan çıkmıştır. Ancak bunların haberleri anlayabilmeleri, televizyonda seyrettikleri filmleri anlayabilmeleri için, Türkçe dilinde anlayabilmeleri için bir takım güçlükleri vardır. Haber spikeri haberi verirken, haberin tamamı yerine daha az kapsamlı olan bir özeti alt yazı olarak geçirilmektedir. Ekonomiyle ilgili ayrıntılı haberler ise, hiçbir şekilde işitme engellilerin anlayacağı şekilde verilmemektedir. Zaten özel televizyonlar hiç böyle bir uygulama da yapmamaktadırlar. Sadece bizim devlet televizyonumuz yasak savmak adına, göstermelik haber programı yapmaktadır ki hem süre, hem de içerik olarak ihtiyacı karşılaması mümkün değildir. Batıda olduğu gibi tüm haberler aynı zamanda alt yazı olarak verilmelidir.

Engellileri düşünen programların yapıldığını söylemek mümkün değildir. Spiker, dudak hareketleriyle belirli bir tonda haberi okurken aşağıdan da haberin ya da konunun detayları geçebilir. Bu konuda da yapabileceğimiz işler vardır diye düşünüyorum.

Sanayi kuruluşlarımız, işyeri ruhsatı alırken eğer engellilere yardımcı olacak bir araç ve gereç üretebilecek yapıda bir kuruluşa, üretiminin belli bir oranını engellilere araç-gereç üretmeye ayırması istenebilir.

Daha da önemlisi eğitim konusudur. Her engelin bir eğitimi söz konusudur. Bunun için de uzman eğitimciye ihtiyaç vardır. Özellikle engelli küçük çocukların o engelinden kurtulabilmeleri kendilerine küçük yaşta eğitim almalarına bağlıdır. Dolayısıyla bu konuda uzman yetiştiren, benim bildiğim bizim Eskişehir’de kurduğumuz özel eğitim bölümünün dışında, Ankara Üniversitesi’nde ve bazı engelliler için Hacettepe Üniversitesi’nde var. Bunların dışında yok. YÖK’ün telefonlarını, diğer iletişim kanallarını kullanınız ve özel eğitim bölümlerini üniversitelerde açmalarını isteyiniz.

Son olarak sizlerden farklı dernekler kurarak parçalanmamanızı, aksine birlik olmanızı daha büyük, daha güçlü sivil toplum örgütleri altında toplanmanızı isteyeceğim. Eskişehir’de 100 bine yakın özürü var bunların sadece 2000’e yakını derneklere kayıtlı. Eskiden bir dernek vardı, son zamanlarda 14 dernek oldu. Kuvvet birlikten doğar, parçalanmaktan değil.

KKTC'DE ÖZÜRLÜLERİN DURUMU

Kutlay Erk*

Özürlü gerçeğine yeni bir anlayış ve yaklaşım getirmek ve uygulamak ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç sadece özürlülerin değil, tüm insanların ihtiyacıdır. Yeni anlayış ve yaklaşımla toplumsal bilinç ve bakış yaratmalıyız. Bu anlayış ve yaklaşımla da özürlüleri günlük yaşama aktif, özgüvenli ve güvenlik içinde katmamız, yaşamı birlikte paylaşmamız ve fırsat eşitliği içinde bir arada yaşamamız gerekiyor. Bunun için engellileri engelleyen tüm engelleri aşma ihtiyacımız vardır. Biz, Kıbrıs'da bir kamu yönetim birimi, bir yerel yönetim birimi olarak, bu misyonu taşıyoruz. Misyonumuzun bilincindeyiz ve bunu yerine getirmek için çalışmalarımızı ve çabalarımızı sürdürüyoruz.

Sizlere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin genelinde özürlülerle ilgili bazı rakamsal veriler sunmak istiyorum. Ülkemizde Ocak 2006 sonu itibariyle 3336 özürlü vatandaşımız olduğu tespit edilmiştir. Bunlar; görme engelli olarak 461, işitme-konuşma engelli 287, baş-zihin özürlüleri 1277, hareket sistemi özürlüleri 740, talasemi hastaları 151, spastikler 275, diğer 145 olmak üzere toplam 3336'dır. Nüfusumuz 230–250 bin arasında.

Ülkemizde özürlülerin sosyal güvence altına alınmasına yönelik bir yasa yapıldı “Özürlüleri Koruma Rehabilitasyon ve İstihdam Yasası” yürürlüğe girdi. Bu yasaya göre; “özürlüler, özürlülük dereceleri ve eğitim durumları göz önünde tutularak istihdam edilir” diyor. “İstihdam edilen özürlülerin iş ve iş ortamına uyumlarını sağlamak amacıyla iş alanlarında gerekli önlemler alınmalıdır”. Bu yükümlülük yasayla işverenlere verilmiştir. “Özürlülerin işe yerleştirilmelerine ilişkin sağlık işlemleri, kamu sektöründeki istihdamları bedensel yeteneklerinin ve

* KKTC Lefkoşa Belediye Başkanı

iş için gereksindikleri araç ve gereçlerin arttırılması”na ilişkin olarak da “ilgili kamu kurumları tarafından sağlanır “diyor, bu yasa. Pratikte bunlar var mıdır, dersiniz; uygulamada bunların tam olarak uygulandığını söylemek mümkün değildir. Anayasamız vardır. Yapılması gereken, özürllülerle ilgili sivil toplum örgütlerinin bunların uygulanması için bir baskı grubu oluşturmalarıdır.

Yasa’da istihdam için öngörülen oran; bir işyerinde çalışan her 25 kişiye bir özürllü kişinin istihdam edilmesidir. İstihdam edilecek özürllülerin % 40 ve üzeri özürllü olmaları gerekir. Kamu kurumlarında genellikle buna uyuluyor, özel sektörde de uyulması için merkezi yönetimin veya sivil toplum örgütlerinin bir baskı grubu oluşturmaları gerekiyor.

Özürllülerin istihdamı için özürllülerimizin Çalışma Dairesi’ne kayıt yaptırarak iş talebinde bulunması gerekiyor. Kamu ve özel işverenlerin de “Çalışma Dairesi’nden özürllü istihdamı için talebi yapması gerekiyor. Bu maddenin ve yasanın tümünün uygulamada tam ve titiz olarak uygulanabildiğini söylemek mümkün değildir.

Özürllülere yönelik olarak imar yasalarımızda da özürllülerle ilgili düzenlemeler vardır. Bunlardan bir tanesi; otoparklarda her 20 araç yerinden bir tanesi özürllülerimiz için park yeri olarak ayrılması gerekir. Bu park yerinin de özürllülerin rahatlıkla ulaşabileceği şekilde ayrılıp düzenlenmesi gerekiyor. Yapılacak evlerin ve işyerlerinin özürllülerin hareketlerini rahatlıkla yapabilecekleri şekilde düzenlenmesini de zorunlu hale getiriyor.

Özürllülerimizin ihtiyacı olan araç ve gereçleri edinebilmeleri için gümrük muafiyeti getirmektedir. Bunlar uygulamada gerçekleşebiliyor. Ancak ülkede özürllülerin ihtiyacı olan araç-gereçlerin ticaretiyle ilgili olarak çok büyük bir faaliyet yoktur. Genellikle ilgili sivil toplum örgütleri kendileri ihtiyaç duyulan araç-gereçleri temin edip üyelerine ulaştırmaktadırlar. Bunların yanında, özürllü yurttaşlarımıza bazı maddi destekler de sağlanmaktadır. 18 yaşından küçük ve

bakıma gereksinim duyan özürlü kişilerin ve 18 yaşını dolduran, çalışmayan özürlü kişilerin ailesine veya kendisine maddi ve psikolojik destek sağlanmaktadır. Bu maddi desteğe örnek verecek olursak; evli, bir çocuklu ve eşi çalışmayan bir özürlüye asgari ücret tutarında bir destek sağlanmaktadır.

KKTC’de özürllülerle ilgili eğitim veren okullar vardır. Ancak toplam öğrenci sayısı 205’tir. Öğitmen sayısı 43’tür. Altı tane okulda eğitim verilmektedir. Bunlar görme, işitme ve zihinsel özürlü öğrencilerdir. Okullarımız ülke geneline yayılmış şekildedir. Öğretmenler ve yardımcı öğretmenler henüz istenilen düzeye ulaşabilmiş değildir. Normal ve özürlü çocuklarımızın beraber okuduğu okullarımız da vardır. Ancak buralarda da yine, öğretmen ve yardımcı öğretmen ihtiyacı giderilememiştir. Dolayısıyla özürlü çocuklarımızın eğitim sürelerindeki özel ilgisi tam olarak karşılanamamaktadır.

Özürllülerle ilgili belediyemizde uygulamalarımız, kendi binalarımızda rampalarımızı yaptık. Şehirdeki yeni yaptığımız kaldırımları özürllüye uygun hale getirmeye çalıştık, eski kaldırımlarda da daha önce rampalar yapılmadığında onlara da rampalar yapıyoruz. Restore ettiğimiz yerlerde rampa uygulaması gibi özürllülerin kolay erişim ve ihtiyaçlarını kolaylıkla giderebilecekleri uygulamalar yapıyoruz. Parklarımızı da aynı şekilde engelsiz hale getiriyoruz. Kamuya açık yerlerdeki alışveriş merkezleri, kültür-sanat merkezleri gibi yerlerin inşaat izinleri verilirken özürllülerin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemelerin olup olmadığına bakılarak izinler verilmektedir. Özürllü araçlarına otoparklarda ücret muafiyeti veriyoruz.

Lefkoşa Belediyesi olarak yaptığımız ve bizim çok onur duyduğumuz bir başka çalışmamız, Engelliler Federasyonu Basketbol Takımı’nın isim hakkını aldık ve sponsorluğunu yapıyoruz. Antrenörü, oyuncusu, masörüyle 20 kişilik bir kadroları var ve Türkiye liglerinde Lefkoşa Türk Belediyesi adı altında müsabakalara katılıyorlar. Eksiklerimiz var tabii ki. Özellikle şehir merkezlerinde, halka açık alanlarda, toplu taşıma araçlarında vs. özürllülerimizle ilgili gerekli

tedbirler yeterince alınmamıştır. Belediye olarak biz bunların bilincindeyiz. Sorunlarının tümünün çözümlenebilmesi için gerekli çalışmaları yapmaya devam ediyoruz.

Burada insan kaynakları ve teknik bilgi birikimiyle ilgili de sorunlarımız vardır. Sorunlarımızı daha çok ilgili sivil toplum örgütleriyle çözüyoruz. Yani bakanlıkların bu konuda bir birikimleri, kadrolaşması henüz yok. Bu konuların çözümünü genellikle sivil toplum örgütlerinden karşılıyoruz. Örneğin; ülkemizde Ortopedik ve Psiko-Ortopedik Özürlüler Derneği vardır. 650 gönüllü derneğimiz var, onların danışmanlığı, önerileri doğrultusunda ve bir dayanışma içerisinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

En azından bizim Lefkoşa'da daha yapılacak çok işimiz var. Daha önce de söylediğim gibi kendimizi daha bu işin başında görüyoruz. Ancak bizim bir vizyonumuz, bir gayretimiz vardır. Sorumluluğumuzun bilincindeyiz ve kalıcı bir çözüm için ilk adım bunlara sahip olmaktır. Bunları gerçekleştirmek için bizim bilimsel desteğe ihtiyacımız vardır. Ailelerin ve özürlülerin bilinçlenmelerine, özürlü bireylerini saklamamalarına ve bu sorunlarla ilgili terapilere ihtiyacımız vardır. Okullarımızı karışık eğitim verecek şekilde düzenlemeye ve özürlülerimiz için eğitilmiş öğretmen ve yardımcı öğretmenlere ihtiyacımız vardır. Maddi kaynaklara ihtiyacımız vardır. Özürlülerin ulaşım, erişim, dolaşım haklarının sağlanabilmesi için engellerin kaldırılmasına ihtiyacımız vardır.

Sonuç olarak; özürlüler konusunda yaptığı çalışmaları her zaman takdirle karşıladığım, büyük hayranlıkla izlediğim Kıbrıs Türk Ortopedik Özürlüler Derneği Başkanı Mustafa Çelik'in sözleriyle bağlamak istiyorum. "Gerçek özür insanın beyninde ve yüreğinde olan özürdür. Güven özürlü insanlar, kendilerinden başkalarını sevmezler, düşünce özürlü insanlar, kendilerinden başkasını düşünmezler."

TOPLUMSAL YAŞAM VE ÖZÜRLÜLERİN SAHİPLENİLMESİ

Hüseyin Tanrıkulu *

Sahiplenme Olgusu ve Kazanımı

Söz konusu “özürlü birey” olduğunda, aile ve toplum olarak özürlü insanlara sahip olmak ile onları kabullenerek sahiplenmek ayrı ayrı mütalaa edilmesi gereken bir husus olmaktadır. Bir aile için özürlü bireye sahip olmak, hayatın en zorlu ve çetin tecrübesi, aynı zamanda da yaşanmış çok önemli bir hayal kırıklığının arkasından gelen ağır vecibeler ve vazifeleri ifade eder.

Öncelikle özürlü bireye sahip olunacağı yani bir özürlü bebeğin aileye dâhil olacağı tıbben ortaya çıkması ile anne babada ve diğer aile yakınlarında meydana gelen şok etkiler ve doğuma kadarki endişeler ile doğum sonrası sorunlar, çok yıpratıcı, hatta yer yer kahredici etkilerle manevi sıkıntılar doğurabilmektedir. Bu yaşanmadıkça bilinemeyecek olan bir husustur ve tabii ki karşılaşıldığında da özürlü birey ile birinci derecede yakınlarının sorunları, bu bireyin hayatı boyunca birlikte yaşanacak yepyeni sorunlar doğurarak ağırlaşacak ve devam edecektir. Öte yandan bir de sağlam olarak dünyaya gelen ama ya bir tıbbi tedavi eksikliğinden veya bunun ihmal edilmesinden, ya da koruma amaçlı tıbbi uygulama eksikliğinden husule gelen özürlülük durumu vardır. Bütün bunlara ilaveten kazalar sonucu meydana gelen özürlülük ve bu durumla ilişkili yaşam zorlukları, o özürlü kişilerin başkalarının sahiplenme, yardım ve himayesine muhtaçlığı durumunu ortaya koymaktadır ki bu da ayrı bir konudur. Özürlü bireyin doğum öncesi, esnası ve sonrasında yaşam çizgisinde görülen her durum

* Gazeteci-Yazar, Afyonkarahisar Belediyesi Baş Danışmanı

ve her şey, onu sahiplenmesi gereken veya sahiplenme mecburiyetinde olan yakınları ile etrafındaki diğer insanları ağır bir sorumluluk altına almaktadır.

Sahiplenme mecburiyeti işte bu açıdan ortaya çıkmakta ve sahiplenme olgusu da böylece zaman içinde kendiliğinden teşekkül etmektedir. Toplumsal yaşamda özürülülerin sahiplenilmesi konusunda görev aileye ağır ve çok çetin bir yük getirirken, asıl yük ve yükümlülüğün genellikle devlete ait olması da sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak görülme zorundadır. Yani aile kadar devletin sahiplenme yükümlülüğü de kendiliğinden oluşan bir keyfiyettir.

Özürülü bireye sahip olma durumunda birinci derecede yakınların sahiplenme mükellefiyetini eksiksiz yerine getirmeleri tabii ki çok yönlü imkân meselesidir. Aile yakınlarının sahiplenme konusunda acze düştükleri noktada beşeri çevre, toplum ve devlet imkânlarının devreye girmesi, kaçınılamaz bir zorunluluk aynı zamanda da ötelenemez bir sorumluluktur.

Özürülü ailelerinin durumunu, konumunu ve karşılaştıkları, “özürülü bireye sahip olma” gerçeğine tepkilerini açıklayan modeller üzerinde durmak gerekmektedir. Bilimsel çalışmaların ortaya koyduğu bu modelleri dört maddede inceleme imkânı bulunmaktadır.

Bunlar: Aşama modeli, Sürekli üzüntü modeli, Bireysel yapılanma modeli, Çaresizlik-güçsüzlük ve anlamsızlık modeli olarak incelenmiştir.

Aşama Modeli

Özürülü ailelerinin çeşitli aşamalardan geçerek, özürülü aile bireyini kabul ettiklerini, sahiplendiklerini ve uyum aşamasına geldiklerini kabul eden model olmaktadır. Bu modelde aşırı üzüntü, hatta yas, hayal kırıklığı, reddediş hali, suçluluk ve savunma hallerinin yoğun yaşandığı tepkisel aşamalar söz konusudur. Bu aşamadan hemen sonra, özürülü birey için ne yapılabileceğinin düşünülmeye başlandığı, anne-babanın “Ben neler yapabilirim?” sorusuna cevaplar aradığı ve yer yer de olumlu cevaplar bulabildiği yeni bir evre başlamaktadır. Bu evreyi

“uyum ve alışma süreci” takip eder. Özürlü ailelerinin daha sonra bilgi ve becerilerini geliştirmeye başladıkları, çocukları ve kendileri için yeni planlar yapmaya çaba sarf ettikleri görülür. Özetle; artık özürlü yakını geleceği düşünmeye başlar, buna göre çok yönlü hazırlıklar yapar.

Sürekli Üzüntü Modeli

Özürlü bireye sahip aileler, bu bireyin sahiplenilmesi konusunda dış tepkilere yani toplumsal tepkiye karşı fevkalade hassasiyet içindedirler. Hiç şüphesiz, aile içi yaşantıda da yerli yersiz, hatta önlenemez olumsuz tepkiler de meydana gelmekte ve bu kaçınılmaz olmaktadır. Elbette bu tepkiler birinci derecede anne-babada, daha sonra varsa kardeşle, diğer aile yakınlarında sürekli üzüntüye ve kaygılara sebebiyet vermektedir. Eğer özürlü birey çocuk yaşta ise, sahiplenme duygusal açıdan daha yoğun ilgi ve bakımı doğurmaktadır. İleri yaşlarında bu bireyin daha monoton bir ilgiyle hayatını sürdürdüğü görülmektedir. Bu monotonluk ailenin imkanları çerçevesinde şekillenmekte, özürlü bireyin eğitim alamama durumunda ya da sürekli ikinci şahısların yardım ve alakaları ile yaşamaya mecbur olması hallerinde, tek yönlü bir hayat biçimine katlanmasını zorunlu kılmaktadır. Genellikle, başta böylesi bir durumla karşılaşan ailelerin, kabullenme ve sahiplenme evresiyle birlikte üzüntülerden sıyrılmaya başladığı ve UYUM sürecine girdiği ve bu sürecin kendiliğinden geliştiği müşahede edilmiştir.

Bireysel Yapılanma Modeli

Bu modelde ise duygulardan ziyade mantık esastır. Tespit edilmiştir ki; özürlü ailelerinin farklı tepkilere getirdikleri yorumlar, tamamen farklı algılara ve algılamalara bağlıdır. Bu modelde aile ve çevresinin değer yargıları, manevi inançları, geleceği kurma ve kurgulama hususunda düzenli, gelenekli ve planlı, hatta bilimsel yaklaşım esaslı gayretleri, “Bilinçli bir yapı”nın oluşmasını sağlamaktadır. Aslında bu modelin oluşumunda, farklı özellikleri olan bir çocuğun

dünyaya gelmesiyle, aile içinde oluşmuş mantık tabanlı müspet yönde yapılara uymadığı düşüncesiyle önemli kaygılar da yaşanabilmektedir. İlk şok döneminin ardından aileler yeni gelen özürlü bireye göre yeni bir yapılanmaya girer. Bu ailelerde genellikle özürlü bireye ilişkin yepyeni bir yapı oluştuğu gözlenmiştir. Sahiplenme konusunda vasat bir yapı sayılsa bile, bu model diğer modellere göre olumlu sayılabilir.

Çaresizlik, Güçsüzlük ve Anlamsızlık Modeli

Farklı özelliklere, yani özürlü bir bireye sahip ailelerin, özellikle de anne-babaların böyle bir çocukları olmasından dolayı yakın ve uzak çevrelerinde doğabilecek tepkilere duygusal yönden değişik yaklaşıtları görülebilmektedir. Esasen ebeveynin duyguları çevreyle yakından ilişkilidir. Özürlü bireyin güçsüzlüğü, çaresizliği, zaman içinde anne-babasını da bu hale sürükleyebilecek kadar olumsuz etkiler meydana getirebilmektedir. Hatta çevresel tepkiler anne-babanın duygularının şekillenmesinde en önemli faktör sayılabilir.

Bu sebeple de toplumsal çevrenin “ Bana da çıkabilir” düşüncesiyle ya da “ Benim de böyle bir çocuğum olsaydı ne yapardım?” düşüncesiyle yahut da “ Bu çocuğa ben ne tür bir yardım yapabilirim?” düşüncesiyle hareket etmesi, sosyal risk paylaşımı anlamında çok önemli sayılmalıdır. Bu “Sosyal risk”i paylaşarak azaltmak, özürlü bireylerle ailelerinin güçlüklerini ortadan kaldıracak yolları bulmak, yöntemler geliştirmek, imkansızlıkları bertaraf etmek, eğitim, öğretim ve rehabilitasyon imkanları hazırlamak, yokluk ve sıkıntı hallerinde bu insanların sorunlarına çözüm bulmak ise, sosyal devlet anlayışının bir gereği sayılmaktadır.

Sadece özürlü bireylere değil, onların aile yakınlarına bu sürecin aşamaları olan; reddetme, öfkelenme, uzlaşma, depresyon ve kabullenme aşamalarında aileleri içinde, sosyal çevrede ve topyekun toplum katmanlarında çare ve çözüm arayışlarına yardımcı olmak bir sorumluluktur. Kaldı ki, yapılan araştırmalar bireyin özür durumunun hafif veya ağır olmasının bu konudaki sorumluluğun

mahiyetini değiştirecek nitelikte bir durum olmadığını ortaya koymuştur. Özürünün sahiplenilmesi ve yaşadığı yakın ve uzak çevrede kabullenilmesi en önemli husus olarak tespit edilmiştir. Özürlü bireye sahip olanlarla birlikte, sosyal çevre dediğimiz içtimai unsur ve nihayet devletin özürünü sahiplenmesi, modern ve gelişmiş bir toplum yapısına sahip olmanın vazgeçilmez koşulu sayılmalıdır.

Sonradan oluşmuş özürsüzlük halinde ise, özürlü birey ve aile yakınları ile çevresinin etkilenmesi çok değişik özellikler arz edebilmektedir. Bu tür özürsüzlük hali de özenli bir bakım, rehabilitasyon, başkalarının yardımıyla hayatını idame ettirme durumunda olan bireyler için geliştirilmiş ve oluşturulmuş imkan ve vasıtalarla ihtiyaç göstermektedir. Zira bu tür özürsüzlüklerin ihtiyaçları, beklentileri, imkan ve fırsatları farklı farklı olabilmektedir.

Yetişkin özürsüzlüklerin ailelerinde görülen sorunlar da farklı olmaktadır. Sonradan sakatlanmış ya da bir şekilde özürlü veya malül olmuş bireylerin özürsüzlük öncesi hayatlarında meydana gelen bu önemli değişiklik sebebiyle aile yakınlarının topyekûn ve her konuda mağduriyetleri söz konusu olabilmektedir.

Böyle durumlarda hem bazı özürsüzlüklerde hareket kabiliyetini kısıtlayan özür durumuna ilaveten bünyesel rahatsızlıklar ve hastalıklar görülebilmekte ve hem de aile yakınlarında psikosomatik rahatsızlıklar, sinirsel rahatsızlıklar meydana gelebilmektedir. Çok uzun zaman birlikte yaşama mecburiyeti bu insanlar üzerinde ağır, telafisi zor ve hatta imkansız zararlara sebebiyet vermektedir.

Bilgili Sahiplenme

Bir ailede özürlü bireye sahip olmanın verdiği sıkıntıların kaynağı öncelikle ve özellikle bilgisizliğe dayanan ortak yaşama biçiminden kaynaklanabilmektedir. Bu sebeple ailelerde özürlü çocuğa sahip olma aile fertlerinin sağlık sorunlarını oluşturan birinci ve en önemli faktör olmaktadır. Özürlü bir çocuğu kabullenmede zorluk çeken aileler mutlaka psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Zihinsel ya

da bedensel özürü bulunan çocukların hiçbir özür ya da rahatsızlığı olmadığı halde birlikte yaşamaya mecbur olan kardeşlerinde de çok önemli etkilenme ve hatta rahatsızlık hallerine rastlanabilmektedir. Örneğin, bir Down Sendromlu kardeşiyle ya da böyle bir ikiz kardeşiyle yaşamak zorunda olan normal çocukta, kardeşinin durumundan çok yönlü etkilenmesi sebebiyle eğitim yaşamında ve normal hayatında çok önemli etkileşim husule geldiği, çeşitli türden kompleksler oluştuğu görülebilmektedir. Ailede anne-babanın özürlü bireye bakma hususunda ayrıcalıklı bir gayret sarf etmesinin diğer çocuklarına yeterince bakamaması veya eksik ilgi göstermesi gibi bir durum meydana getireceğinden, değişik sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Bütün bunlar ve özürlü ailelerinin geleceğe dair endişeleri, kendilerinden sonra özürülülerinin ne olacağı ve nasıl bakılabileceği konusunda ümitsizlikleri, iyi bir bakım ve tedavi ile iyileşebileceğine dair sürekli bir inanç içinde olmaları ve bir mucize beklentisi içinde bulunmaları, özürlü bireyin bir gün kendi kendine yeterli olabilecek hale geleceğine inanmaları, hep eğitim eksikliğinden veya eğitimsizlikten kaynaklanan bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Bütün bu durumlar, aslında “ Bilgili sahiplenme” olgusundan uzak bulunulduğunu göstermektedir. Oysa bilgili sahiplenmenin tüm aile bireylerince ve yakın çevre ve toplum tarafından başarılması halinde özürülülerin topluma kazandırılması da mümkün olabilmektedir.

Halbuki bizim ülkemizde, özellikle özürlü çocukların günlük hayata, kent yaşamına, toplum yaşamına gayet sınırlı ölçüde katılabildikleri gözlenmektedir. Bu durumun gerçek sebebini ancak ve sadece “GEREĞİ GİBİ SAHİPLENEMEMEK” şeklinde izah etmek mümkündür. Özürülülere bilgili sahiplenme, bu insanların toplum hayatına “ Özürlerine rağmen” katkı sağlamalarını temin edecek en önemli husus sayılmalıdır. Eğitimden sağlığa, kültür ve sanata, spora, iş ve meslek edindirme çabalarından rehabilitasyon faaliyetlerine, ulaşım kolaylıklarından kent standartlarına, haberleşme ve iletişim hizmetlerinden ortak veya müşterek

yaşam koşullarının hazırlanmasına kadar her hususta özürllüer için yapılması mümkün olan işler bulunduğu bilinmektedir.

Hiç şüphesiz, özürllü bireylerin günlük hayatında gerek duydukları “Bağımsız yaşama” imkan ve fırsatlarının hazırlanması, onların bu sahada beceri kazanmalarının temini, özürllü eğitimiyle mümkün olmaktadır. Bu eğitimin temel amacına yönelik faaliyetlere devletin daha geniş imkan sağlaması, özrü bulunmayan fertlere olan devlet yükümlülüğünden çok fazladır.

Özürllü denilsin, engelli denilsin ya da sakat denilsin, hangi adla anarsak analım, bir veya birden fazla organı, doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası bazı sebeplerden dolayı eksik bulunan veya işlevini tamamen veya kısmen yerine getiremeyen insanlarımıza ailelerin, sosyal çevrenin ve devletin bilinçli, bilimsel esaslara dayalı ve devamlılık arz eden yardım ve desteğine ihtiyaç duyulduğu muhakkaktır.

Bugün, Dünya sağık Teşkilatının verilerine göre, dünyada 600 milyon sakat insanın yaşadığı bilinmektedir. Bunların 70 Milyon kadarı görme özürllüdür. Ülkemizde 8,5 milyon dolayında özürllü yurttaşımızın, 600-650 bin dolayında görme özürllü insanımızın bulunduğu bilinmektedir. Özürllülerin nüfusumuza oranı % 12'nin üzerindedir. Özürllü yurttaşlarımızın birlikte yaşamaya mecbur olduğu ailelerini de hesaba kattığımızda, genel nüfusumuzun 3'te biri kadar insanımız, özürllülerle yaşamaya mecburdur. Bu durum dünya ortalaması için öngörülen rakamlara yakındır. Ancak alınacak tedbirlerle özürllü insan sayısında azalma sağlayacak bir duruma yönelme imkanı bulunduğu da muhakkaktır.

Türkiye'de başarılamayan şey, ülkemiz için ağır bir sorun sayılan bu mevzuda, eğitilemeyen, istihdam edilemeyen ve topluma kazandırılmayan, ailesine belli bir ölçüde yük teşkil eden bu insanlarımıza arzulanan şekilde sahip çıkılamamasıdır.

Türkiye’de de artık devleti hizmet sahasında teşvik ve hatta icbar edecek bir sivil örgütlenme faaliyeti gözlenmektedir. Nüfusunun yüzde 10’undan fazlası özürlü olan ve bu özürlü kitlenin yüzde 30’a varan yakınlarının toplumsal hayatı etkileyecek ve siyasal yapıyı şekillendirmede bir güç olarak fonksiyon icra edebilecek duruma gelmesi, tavsiyeye şayan yapılanmayı da gerekli ve zaruri kılmaktadır. Çünkü bilinmektedir ki; Ülke nüfusunun yüzde 10’unu teşkil eden bu vatandaşlarımız, milli gelirimizin sadece on binde 4’ünden yararlanmaktadır. Maalesef eğitim çağındaki özürlü yurttaşlarımızın sadece % 2’si eğitilebilmekte ve çalışma yaşındaki özörlölerimizin ise sadece % 1’ine iş ve istihdam imkanı sağlanabilmektedir.

Bu üzüntü verici tablonun, sosyal devlet anlayışının yerleşmesini sağlama gayret ve azminde olan iktidarlara ihtiyaç gösterdiği hususu ise izahtan varestedir.

ALMANYA HAMM KENTİNDEKİ ÖZÜRLÜLERE YÖNELİK UYGULAMALAR

Karl Ernst Weiland*

4 0 seneden bu yana Hamm'da engelliler ile ilgili çalışmalar süregelmektedir. Federal Almanya'nın Anayasası şöyle der "İnsan Onuru Dokunulmazdır ve hiç kimse engelinden dolayı farklı olarak ele alınamaz."

Gerçekten de, "insanların, her tür engeli olan insanlara, bir yerde, kalbini açık tutması gerekir" dediler. Hamm şehri 180 bin nüfusa sahip olan bir şehir. 19 bin ağır engeli olan insan yaşıyor aramızda % 10'luk bir orandan söz ediyoruz aslında.

Hamm'da neler yapıyoruz, engellilerle ilgili ağırlık konularımız neler? Amacımız, ilk etapta eşit imkanları sağlamaktır. Bir anlamda göç ile bize katılmış insanların engellerini ortadan kaldırmak istiyoruz. Sayın Zafer Sezer, entegrasyon koordinatörüdür ve sadece Hamm'da bulunan ilk vatandaşlar için bu görevi üstlenmektedir. Biz, şehrimizde 20 binin üzerinde Türk nüfusuna sahibiz. Kendisi özellikle Türk vatandaşlarımızla ilgili entegrasyon faaliyeti oluşturmaktadır. Hamm'da belediyede aynı zamanda da Türk kültür dernekleriyle bizim belediye arasındaki bağlama noktasını oluşturmaktadır. Kendisi aynı zamanda sosyal entegrasyon dairesi ile birlikte İstanbul-Hamm arasında engellilerin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar sürdürmektedir.

23 Ocak 2002 yılında bir proje işbirliği sözleşmesi imzalandı. Bu İstanbul ve Hamm arasında gerçekleşen bir sözleşmeydi. Engelliler Derneği, İstanbul Yaşam Derneği ve Hamm olarak bu sözleşme yapıldı. Şimdi birlikte çalışmalar yapıyoruz. Türkiye ile çalışmalarımız sürekli olarak geliştirilmektedir. Nisan ayında engelli ve

* Almanya Hamm Belediyesi Yaşlılar Meclisi ve Yaşamı Destekleme Dern. Başk.

engeli olmayan insanlar, Hamm'dan gelenler, İstanbul'dan gelenler kardeş şehrimiz olarak birbirlerini ziyaret ettiler. Biz orada yoğun bir şekilde Türk ve Alman engelliler arasındaki iletişimi sağladık.

Benim yapmış olduğum bir resmi Belediye Başkanınıza sundum 24 Mayıs 2003'te Hamm şehrinde engelliler ile ilgili yapılan çalışmalar doğrultusunda bize 6 bir ödül verildi. Bu, bizim aktif olarak engellilerle ilgili yapmış olduğumuz çalışma için aldığımız bir ödüldü. Avrupa Özürlü İnsanlar Yılı'nda, yine Hamm'da, açılış konferansında, yine bir Türk heyeti vardı, Türkiye'yi temsil ettiler. 2003 Haziran ayında İstanbul'a geldik ve burada özürllüler fuarına katıldık. O günkü olağanüstü coşkudan bahsetmek istiyorum. Yine Haziran 2003 tarihinde 20 kişilik bir delegasyon İstanbul'dan Hamm'a geldi. Orada bir folklor gösterisi gerçekleştirdiler. Bunlar şizofren hastalarıydı ilk defa yurt dışında dans ettiler. Merkezde yine özürllülerle ilgili sergi haftasında, yine şizofren gurubunun yapmış olduğu çalışmaları da izleyebildik. Büyük coşku vardı. Burada verilen şeylerden söz etmek istiyorum; Hamm'da hiç böyle bir şey yaşanmamıştı şimdiye kadar.

1000 tane ortopedik yardımcı araç ve gereç Hamm'dan İstanbul'a gönderildi İstanbul'un engeli olan insanlara hediye edilmiş gereçler. Görüldüğü üzere her şeyi zamanında olmasa da yoğun bir şekilde İstanbul ve Hamm arasında engellilerle ilgili olarak çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Yapmış olduğumuz çalışmaları farklı şekilde, farklı Türk kurumlarına da aktarmaktayız. Dolayısıyla yine biz kardeş şehir olarak bu çalışmalarımızı Afyon'da da yaptık ve Avrupa düzeyinde belirli bir projenin hazırlanması için çalışıyoruz. Bir şekilde engelli insanların girişimleri ve engelleri ortadan kaldırma çalışması olacak bu. Özellikle de mesleki alanda devam edecek. Bu anlamda, Gazi Üniversitesi'yle bir işbirliği yapıyoruz ve Hamm Belediyesi mesleki eğitime destek çalışmaları yapıyor.

Yine Hamm şehrinden bir organizasyonla çalışıyoruz. Engellilerle ilgili olarak bir çalışma gerçekleştirmeyi düşünüyoruz bu İstanbul da kongre merkezinde olabilecek olan bir konferanstır. Hamm şehrinde 20 binin üzerinde Türk vatandaşının yaşıyor ve bunların 3900'ü Türk vatandaşı ve özürdür.

Şubat 2006 da ilk defa yaşlı ve engelli insanlara yaşam kılavuzu hazırladık. Ben bu Yaşlılar Meclisi'nin başkanıyım. Bu çalışmalardan yola çıkarak, aklımı da buna ekleyerek Hamm'da bir gazete yayınlayacağız.

Entegrasyon ile bağlantılı üst noktalar gibi konularda çalışmamız var. Yine Hamm çok renklidir. Hamm şehrinde pratik olarak engellilerle ilgili çalışmalar nasıl gerçekleşiyor? Ona bir bakalım;

Bizim sloganımız, *"insanların yaşamlarında olmayanları onlara yaşamları boyunca vermek"*. Biz insanlara yaşam yardımını yaşam boyunca vermek istiyoruz. Görevlerimiz nedir? İlk etapta engellilerimizi geliştirmektir. Engellilerimizi nasıl geliştirebiliriz? Onların desteklenmeleri, engelsiz bir yerde yaşayabilmeleri için kendilerine verilecek olanlar ve entegrasyondur. Entegrasyona baktığımız zaman çok önemli bir olgu olduğunu bilmemiz gerekir. Çünkü engelli insanlarımızı topluma entegre etmek istiyoruz. Onlara kucak açmak istiyoruz. Biz onlara kalplerimizi açmak istiyoruz. Bu engelli insanlara yaklaşmak onlarla bir arada olmak istiyoruz. Dışta yarı açık bir daire var o daire bizi, ortasında bir nokta var oda engelli insan biz ona kucak açmışız ve onu koruyoruz. Farklı olmak normaldir biz hepimiz aynı olamayız herhangi bir şekilde engelimiz vardır. Ben engelliyim bakın sertleşmiş bir tenim var. Eğer bir çocuk doğmuşsa ve bu çocuk doğduğu zaman, "aileler acaba çocuğum sağlıklı mı, normal olarak yapması gerekenleri yapabilecek mi?" gibi endişeleri vardır. Bu çocukların entegrasyonunun ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Bir Türk anne veliler meclisinde görev yapıyor. Merkezimizde bütün imkanlara sahibiz. Yani çocukların erken gelişmesi ile ilgili yapılacak çalışmalara terapi tekniği olarak her türlü çalışmaya bu çocuklar, özür durumlarına 7-8-9 yaşına geldikleri zaman "Özel

Eğitim Merkezi” dediğimiz okuldan, özürüne uygun okullarına geçiyorlar. 21–22 yaşlarına kadar bu okulda eğitim görüyor çocuklar. 199 çocuğumuz var okulumuzda. Bunların zihinsel özü söz konusu, 20 tanesi de Türk vatandaşlarımızın çocuklarıdır. Bir Türk öğretmenimiz var. Sayın Topak, bu beyefendinin de iki tane engelli çocuğu var.

Okul sonrası bu çocuklar yine bizim derneğimizin atölyesine gidiyorlar ve atölyelerde çalışmalarını sürdürüyorlar. Bu atölyede 600 kişiyi çalıştırıyoruz ve bunların 46 tanesi yine Türk. Her sabah engelli vatandaşlarımız atölyelere getiriliyorlar ve öğleden sonra tekrar evlerine götürüyoruz onları. Gün boyunca bu atölyelerde çalışıyorlar. Dolayısıyla özürülerimizin, engellilerimizin bir yerde bir işleri var. Hepsi sosyal sigortalarla sigortalanmış ve az da olsa bir cep harçlığı kazanıyorlar. Yurtlarımız da var. Yurtlarımızda 129 kişi kalıyor. Bu da çok enteresan bir fenomen, bu yurtlarda hiç Türk yok, çünkü Türk aileler kendi akrabalarını, kendi yakınlarını bırakmıyorlar. Öyle bir aile kavramı var ki, ailemiz çok yaşasın diye bir kavramdan bahsediyorlar. Oysaki yurdumuzda gerçekten rahat bir atmosfer var ve burada yaşayan insanlar kendilerini çok rahat hissediyorlar. Engellilere hizmet, büyük bir görevdir. Bu büyük görevi Alman Anayasası’ndan ya da sadece bir sosyal yasanın varlığından dolayı gerçekleştirebiliyoruz. Çünkü yasal olarak, her türlü gereken ön koşul hazırlanmış durumda. Dolayısıyla başarılı bir engelli çalışmasının nasıl yapılacağı o yasada belirtilmiş durumda. Ödenekler var her engelli için ve 200 kişi bu görevi üstleniyor. Biz bu işleri yaparken halkın da katılımı sağlamaya çalışıyoruz. Özürülerimizin bakımıyla ilgili vatandaşlar da üzerine düşeni yapıyor. Bazı vatandaşlarımız, onlarca, hatta yüzlerce engellinin bakımını sağlıyorlar. Bütün bunları yaparken sloganımıza bağlı olarak, bir görevi yerine getirirken hem kalbimizi hem de beynimizi kullanıyoruz.

